

Nr 49

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för budgetåret 1965/66 till bidrag till anordnande av skolskjutsar m. fl. ändamål; given Stockholms slott den 26 februari 1965.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Ragnar Edenman

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framlägges — i anslutning till proposition 1965: 43 angående kommunal skatteutjämning m. m. — förslag om en avlösning av vissa statsbidrag till kommunerna på skolans område. Avlösningen gäller anslagen till bidrag till inackordering av skolbarn, bidrag till anordnande av skolskjutsar, bidrag till pedagogisk utrustning, bidrag till anordnande av skolmältider samt bidrag till anskaffande av inventarier för skolmältider. Bidragen föreslås avvecklade vid den tidpunkt då skatteutjämningsreformen träder i kraft, dvs. vid årsskiftet 1965/66.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 26 februari 1965.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Edenman, fråga om *avlösning av vissa statsbidrag på skolans område m. m.*

I prop. 1965: 1 (bil. 10 s. 230 och 648) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1965/66 beräkna

a) till *Grundskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i elevhem eller enskilda hem* ett förslagsanslag av 1 600 000 kr.;

b) till *Grundskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolskjutsar* ett förslagsanslag av 70 000 000 kr.;

c) till *Grundskolor m. m.: Bidrag till pedagogisk utrustning m. m.* ett förslagsanslag av 17 600 000 kr.;

d) till *Bidrag till anordnande av skolmåltider* ett förslagsanslag av 16 000 000 kr.;

e) till *Bidrag till anskaffande av inventarier för skolmåltider* ett förslagsanslag av 150 000 kr.

Jag anhåller nu att få anmäla dessa anslagsfrågor.

1. Inledning

Efter förslag av chefen för finansdepartementet har Kungl. Maj:t tidigare denna dag beslutat proposition till riksdagen angående kommunal skatteutjämning m. m. Förslaget innebär bl. a. att vissa speciella statsbidrag till kommunerna, däribland statsbidragen till inackordering av skolbarn, till anordnande av skolskjutsar, till pedagogisk utrustning, till anordnande av skolmältider samt till anskaffande av inventarier för skolmältider, skall avlösas och de därigenom frigjorda medlen överförs till det allmänt skatteutjämnande systemet. Sammanlagt avlöses på detta sätt speciella bidrag till ett belopp av totalt 112,3 milj. kr., varav nyssnämnda bidrag beräknats till 102,3 milj. kr. Totalt sett innebär det nya skatteutjämningsystemet att kommunerna utöver hittillsvarande bidragsbelopp erhåller ett mycket betydande tillskott av statsmedel (ca 400 milj. kr. per år).

I det följande framläggs förslag till övergångsåtgärder i fråga om avvecklingen av nyssnämnda statsbidrag på skolans område.

2. Vissa bestämmelser om de speciella statsbidragen

Till kommuns kostnader för *inackordering* av sådana elever i grundskolor, folkskolor och fortsättningsskolor som har lång eller besvärlig skolväg utgår, enligt kungörelsen den 18 juni 1958 (nr 380) om statsbidrag till kostnaderna för skolskjutsar och inackordering, statsbidrag per elev och dag med 3 kr. 25 öre vid inackordering i enskilt hem och med 3 kr. vid inackordering i elevhem. Rekvisition av statsbidraget skall inges till länskolnämnden före den 1 september närmast efter redovisningsårets utgång. Beslut om statsbidrag fattas av länskolnämnden, medan utbetalningen av bidraget verkställs av länsstyrelsen. Förskott kan utgå under det löpande redovisningsåret med ett belopp som svarar mot två tredjedelar av bidraget för närmast föregående år.

Till kommuns kostnader för *skolskjutsar* för elever med lång eller besvärlig skolväg i nyssnämnda skolformer utgår enligt nyssnämnda kungörelse bidrag med i princip 80 % av de verkliga kostnaderna. Skolvägens längd måste dock vara, i fråga om elever i årskurserna 1—3 minst 3 km och i fråga om övriga elever minst 4 km. I fråga om rekvisition och utbetalning av detta bidrag gäller samma regler som för bidraget till inackordering.

Bidrag till *pedagogisk utrustning m. m.* utgår enligt kungörelsen den 19 december 1958 (nr 665) om statsbidrag till driftkostnader för det allmänna skolväsendet (omtryckt 1962: 478) med 25 kr. för varje elev i grundskolan. Härutöver kan till kommun, som är i behov av ytterligare bidrag, efter prövning av Kungl. Maj:t utgå särskilt bidrag. Rekvisition av allmänt bidrag skall inges till länskolnämnden före den 1 oktober det redovisningsår bidraget avser. Beslut om allmänt bidrag fattas av länskolnämnden. Utbetalningen verkställs av länsstyrelsen.

Till kommuns kostnader för *skolmåltider* utgår enligt kungörelsen den 28 juni 1946 (nr 553) angående statsbidrag till anordnande av skolmåltider (omtryckt 1959: 352) statsbidrag, som anknyts till ett visst bidragsunderlag (kostnad per måltid, varierande efter måltidens beskaffenhet). På bidragsunderlaget beräknas, då det gäller elever som bor inom kommunen, bidraget efter 0,2 % för varje fullt 10-tal skatteören som kommunens skatteunderlag för redovisningsåret understiger 50 skattekronor per invånare. För måltidskostnader avseende elev från annan kommun utgår bidrag med den faktiska kostnaden, dock med visst högsta belopp. Rekvisition av statsbidraget skall före den 1 september närmast efter redovisningsårets utgång göras hos läns skolnämnden, som beslutar om statsbidragets storlek. Bidraget utbetalas av länsstyrelsen. Förskott kan utgå med 40 % av det bidragsbelopp, som kan beräknas komma att utgå för redovisningsåret.

Till anskaffande av *inventarier för skolmåltider* utgår enligt senast nämnda kungörelse engångsbidrag med viss procent av ett bidragsunderlag. Detta beräknas med hänsyn till antalet i skolmåltiderna deltagande elever per bespisningsenhet och utgör lägst 1 200 kr. och högst 20 000 kr. Bidragsprocenten beräknas på samma sätt som beträffande bidraget till anordnande av skolmåltider. I fråga om rekvisition, utbetalning etc. gäller samma regler som för detta statsbidrag.

3. Anslag för budgetåret 1965/66 m. m.

Skolöverstyrelsen har inkommit med äskanden avseende de ändamål, vilka är berörda av skatteutjämningsreformen.

Anslaget *Grundskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i elevhem eller enskilda hem* är för innevarande budgetår uppfört med 1,6 milj. kr. Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår sänks med 200 000 kr. Av överstyrelsens motivering framgår följande.

Enligt från läns skolnämnderna infordrade uppgifter beräknas statsbidragen till inackordering av elever i obligatoriska skolor under redovisningsåret 1964/65 komma att uppgå till omkring 1 440 000 kr. Då på grund av gällande rekvisitionsbestämmelser bidrag till inackordering under visst redovisningsår, fränsett eventuella utbetalningar av förskott, utanordnas under det närmast följande budgetåret, skulle således den nyss angivna summan motsvara medelsbehovet för budgetåret 1965/66. Med hänsyn härtill föreslår överstyrelsen, att anslaget sänks med 200 000 kr.

Anslaget *Grundskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolskjutsar* är för innevarande budgetår uppfört med 70 milj. kr. Skolöverstyrelsen föreslår, med stöd av läns skolnämndernas uppgifter om de beräknade kostnaderna för redovisningsåret 1964/65, att anslaget höjes med 7 milj. kr.

Anslaget *Grundskolor m. m.: Bidrag till pedagogisk utrustning m. m.* är för innevarande budgetår uppfört med 17,6 milj. kr., varav 16,9 milj. kr. avser allmänt bidrag och återstoden särskilt bidrag. Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget uppräknas med 1,8 milj. kr., fördelade med 1 750 000 kr. på allmänt bidrag och 50 000 kr. på särskilt bidrag.

Anslaget *Bidrag till anordnande av skolmåltider* är för innevarande budgetår uppfört med 16 milj. kr. Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget minskas med 1 milj. kr. Antalet deltagare i skolmåltidsverksamheten beräknas öka och vidare ökar antalet elever från annan kommun än skolkommunen. Kostnadsökningarna härför beräknas till 1,5 milj. kr. Den fortgående ökningen av kommunernas skattekraft medför å andra sidan, att statsbidraget väntas minska med 2,5 milj. kr. Med hänsyn till den nyss redovisade ökningen av medelsbehovet anses minskningen böra begränsas till 1 milj. kr.

Anslaget *Bidrag till anskaffande av inventarier för skolmåltider* är för innevarande budgetår uppfört med 150 000 kr. Skolöverstyrelsen föreslår oförändrat anslag.

I detta sammanhang vill jag även anmäla den utredning, som skolöverstyrelsen verkställt i anledning av riksdagens uttalande (SU 1963: 76 s. 26, rskr 325) rörande utredning av vissa skolskjutsanordningar i samband med handledning av elever, som ålagts kvarstanna i skolan efter skoldagens slut. Överstyrelsen har i detta ärende anfört följande.

Vid tillämpning av bestämmelserna i skolstadgan eller folkskolestadgan om åläggande för elev att kvarstanna i skolan efter skoldagens slut kan uppstå behov av särskilda åtgärder för hemtransport av eleven, om denne har lång skolväg. Överstyrelsen har den uppfattningen, att statsbidrag i vanlig ordning kan utgå till skjutsning, som fordras av denna anledning. Såvitt överstyrelsen kan finna faller dylik skjutsning inom tillämpningsområdet för kungörelsen 1958: 380 i dess nuvarande lydelse, varför någon författningsändring icke synes erforderlig.

De anvisningar, som överstyrelsen den 24 september 1963 (Aktuellt från skolöverstyrelsen 1963: 43 s. 542 f.) utfärdat angående elevs kvarstannande i skolan på grund av mindre förseelse eller olämpligt uppträdande, ingår icke på skolskjutsfrågan. Särskilda anvisningar i sådant avseende kommer överstyrelsen eventuellt att utfärda, därest så skulle finnas nödvändigt sedan närmare erfarenheter vunnits på det organisatoriska planet beträffande detta korrektningsmedel. Överstyrelsen förmodar emellertid att uppkommande spörsmål skall kunna — utan anvisningar från centralmyndigheten — lösas på ett tillfredsställande sätt genom en förnuftig tillämpning från länsskolnämnders och skolstyrelserns sida inom den vida handlingsram, som gällande bestämmelser innebär.

För en säkrare bedömning av frågan i vilken omfattning särskilda skjutsar med statsbidrag anordnas för elever, som ålagts kvarstanna i skolan, saknas ännu statistiskt underlag. Emellertid är den ökning av medelsbehovet under anslaget, som anordnandet av skjuts i dylika fall medför, uppenbarligen obetydlig i förhållande till den utgiftsökning, som betingas av den fortgående starka utvidgningen av skolskjutsverksamheten i övrigt.

Med vad överstyrelsen här anfört torde syftet med den av statsutskottet begärda utredningen vara tillgodosett.

4. Departementschefen

Den i samband med skatteutjämningsreformen föreslagna avvecklingen av vissa statsbidrag på skolans område berör bidragen till inackordering av elever, anordnande av skolskjutsar, pedagogisk utrustning, anordnande av skolmältider samt anskaffande av inventarier för skolmältider. Skatteutjämningsreformen är avsedd att träda i kraft den 1 januari 1966 och nu utgående skatteersättningar till kommunerna är avsedda att upphöra från samma tidpunkt. Nyssnämnda statsbidrag bör följaktligen utgå längst till och med den 31 december 1965, dvs. avse endast första hälften av nästa budgetår. Det är då en fördel, om de nämnda statsbidragen kan helt slutregleras under nästa budgetår. En sådan anordning kräver dock vissa ändringar i nu gällande bestämmelser.

Bidragen till inackordering, skolskjutsar och skolmältider utbetalas i efterskott. Bidragen för andra kalenderhalvåret 1965 skulle således enligt gällande regler slutregleras under budgetåret 1966/67. Bidragen utgår till det stora flertalet kommuner och tilldelas samma kommuner år från år. Dessa bidrag bör därför kunna slutregleras redan under nästa budgetår genom att kommunerna samtidigt med det statsbidrag som utbetalas på grund av slutrekvisitionen för budgetåret 1964/65 erhåller ett belopp, avsett att svara mot statsbidraget för förra hälften av budgetåret 1965/66. Detta belopp bör schablonmässigt beräknas till hälften av det sammanlagda statsbidraget för budgetåret 1964/65. Förslaget innebär bl. a., att de kommuner som startar skolmältidsverksamhet under nästa budgetår inte erhåller något bidrag för höstterminen, medan en kommun, som på grund av skattekraftsregeln skulle komma att erhålla bidrag för 1964/65 men ej för 1965/66, kommer att få bidrag även för hösten 1965. Med hänsyn bl. a. till de betydande belopp som på andra vägar tillförs kommunerna bör dock sådana mindre ojämnheter inte väcka betänkligheter.

Beträffande bidraget till anskaffande av inventarier för skolmältider är läget ett annat, eftersom det inte är samma kommuner som tilldelas bidrag år efter år. Därför bör statsbidrag kunna utgå med hälften av vad nu gällande regler för anskaffande av skolmältidsinventarier medger för de kommuner som startar skolmältidsverksamhet under hösten 1965. Slutrekvisition av bidrag bör dock göras vid den tidpunkt, då förskott i vanliga fall söks, dvs. senast den 1 december.

Bidraget till pedagogisk utrustning m. m. består *dels* av ett allmänt bidrag om 25 kr. för elev i grundskolan, *dels* av ett särskilt bidrag som beviljas av Kungl. Maj:t efter förslag av skolöverstyrelsen. Det allmänna bidraget, som rekvideras under det budgetår bidraget avser, bör under nästa budgetår utgå med hälften av sitt nuvarande belopp eller med 12:50 kr. för elev i grundskolan. Några särskilda villkor för beviljandet av det särskilda bidraget finns inte. Anslaget till detta bidrag, som beviljas i efterskott, bör nedsättas till hälften under nästa budgetår och de tillgängliga medlen bör fördelas i vanlig ordning av Kungl.

Maj:t efter förslag av skolöverstyrelsen. Även detta bidrag bör kunna slutregleras under nästa budgetår.

Skolöverstyrelsen har beträffande de bidrag som slutregleras året efter det bidragen egentligen avser föreslagit att anslaget till bidrag till inackordering av skolbarn uppföres med 1,4 milj. kr., anslaget till bidrag till skolskjutsar med 77 milj. kr., anslaget till bidrag till skolmåltider med 15 milj. kr. och anslaget till bidrag till inventarier för skolmåltider med 150 000 kr. Kommunerna använder i allmänhet möjligheten att begära förskott på dessa statsbidrag. Förskotten utgår med omkring hälften av bidraget för föregående år. Den ökning av belastningen av anslaget som uppkommer därigenom, att slutrekvisitionen skall avse inte bara budgetåret 1964/65 utan också förra delen av budgetåret 1965/66 motverkas av att några förskott ej kommer att utgå för dessa bidrag under nästa budgetår. Nyssnämnda anslag bör därför kunna uppföras med av skolöverstyrelsen begärda belopp.

Anslaget till bidrag till pedagogisk utrustning m. m. bör däremot, som tidigare framhållits, nedsättas till hälften av vad överstyrelsen föreslagit eller till 9,7 milj. kr. Av denna summa bör 375 000 kr. avse anslagsposten till särskilt bidrag.

Jag skall slutligen beröra den förut nämnda, av riksdagen begärda utredningen om vissa skolskjutsanordningar i samband med handledning av elever, som ålagts att kvarstanna i skolan efter skoldagens slut. Skolöverstyrelsen, som i ett tidigare redovisat yttrande redogjort för utfärdade anvisningar i denna fråga, framhåller, att syftet med den begärda utredningen torde vara tillgodosett med vad överstyrelsen anfört. Jag delar denna mening.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela de föreskrifter, som fordras i samband med avlösning från och med den 1 januari 1966 enligt de grunder jag i det föregående förordat av statsbidragen till inackordering av skolbarn i elevhem eller enskilda hem, anordnande av skolskjutsar, pedagogisk utrustning m. m., anordnande av skolmåltider samt anskaffande av inventarier för skolmåltider;

b) till *Grundskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i elevhem eller enskilda hem* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 400 000 kr.;

c) till *Grundskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolskjutsar* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 77 000 000 kr.;

d) till *Grundskolor m. m.: Bidrag till pedagogisk utrustning m. m.* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 9 700 000 kr.;

e) till *Bidrag till anordnande av skolmåltider* för budgetåret

1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 15 000 000 kr.;

f) till *Bidrag till anskaffande av inventarier för skolmåltider* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 150 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Monica Dillner